

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

Михайло Димид

УКРАЇНСЬКІ КАТОЛИЦЬКІ ЄПІСКОПИ — ВИБРАНІ ЧИ ПРИЗНАЧЕНІ?

«Інформаційна Служба для Східних Церков» є періодичною публікацією Священної Конгрегації для Східних Церков. Хоч не має офіційного характеру, в цій виданні подані інформації, взяті прямо з офіційних джерел, і тому віддзеркалює «права» Української Католицької Церкви, бачені з боку організму Римського Апостольського Престолу, який займається нашою Церквою.

В останньому числі «Інформаційної Служби для Східних Церков» — чч. 449-450 з січня-лютого 1984 р. знаходимо кілька текстів, які нам вказують на те, яким способом вибрані чи призначені єпископи в деяких Східних Церквах. Ми проаналізуємо частини статей, які відносяться до нашої теми, і розглянемо їхню термінологію, що дуже важне для правильного розуміння способу, як заступаються опорожнілі єпископські престолы. Подивимося на чотири тексти, з яких два перші відносяться до Української Католицької Церкви, третій говорить про Халдейську Католицьку Церкву, а четвертий про Сирійську Католицьку Церкву. Важне застановитися над підкресленими словами.

Чи Український Синод має виборчу автономію?

Перший документ знаходиться в статті «Нова українська єпархія в Сполучених Штатах — Відносна провізія». Стаття докладно говорить про єпископа Роберта Москаля і про новостворений єпископський престіл в Пармі. Автор тут також застановляється над тим, як був вибраний отець Р.Москаль на єпископа, і про це пише так: «3 серпня 1981 р. внаслідок **вказівки** Українського Синоду, який відбувся 1980 року, був **вибраний** Святішим Отцем, Єпископом-Помічником Філадельфії для українців. Висвячений 13 жовтня».

Підкреслюю два ключеві слова цього тексту: «вказівка» і «вибраний». В італійській мові подано «індікаціоне», що значить — вказування, вказівка, порада і «елегере», що можна перекласти: вибрати, вибрати, обирати, обрати.

Другий документ, який стосується Української Католицької Церкви, стрічаємо на сторінці 17 цього самого видання. Під заголовком «**Призначення** Всечеснішого Монсінйора Василя Філевича на єпископа Української Єпархії Саскатуна» багато написано про нового єпископа і Саскатунську єпархію. Тут і мова про спосіб надання єпископської гідності отцю Філевичеві. Це висловлено такими словами: «Святіший Отець — датою 5 грудня 1983 - **призначив** Єпископом Єпархії Саскатуна для українців (Канада), Всечесного Монсінйора Василя Філевича, Генерального Вікарія української Єпархії Торонта, який був **вказаний** як кандидат на Єпископство Українським Синодом з 1980 року як теж Синодом з 1983 року».

Важні слова цього тексту є «призначення», «призначив» і «вказаний». В італійській мові є «номінаціоне», «номінаре», що перекладаю — призначування, призначення, призначення на посаду, призначити. Інакше як в статті про єп. Роберта Москаля, цей текст подає слово «сегналаре», що можна перекласти — звертати увагу, вказувати.

В перших двох документах ми бачимо, що Український Синод дає раду або вказує гідного кандидата на опорожнілий єпископський престіл. Хтось інший, ніж Український Синод вибирає. В тексті автор пише, що Святіший Отець вибирає. Український Синод — це є дорадче тіло. Дорадче тіло не має право вибирати. Це не є колегія, яка приступає до вибору підходящого кандидата для опорожнілого єпископського престолу, якої вибір приносить сам по собі повний ефект. Це навіть не є вибір, підлеглий потвердженню, де компетентний авторитет не міг би відмовити потвердження, коли йому відома здатність обраного. Акт Синоду не є призначення когось, кому настоятель доручив би службу. Український Синод вказує трьох гідних кандидатів на опорожнілий єпископський престіл. Ці кандидати можуть бути або ні, вибрані настоятелями. Ці кандидати можуть бути вибрані на зовсім інші опорожнілі престолы, як це сталося з опорожнілим паризьким екзархатом для українців. Український Синод не є також установою, яка законно представляє одного кандидата, якому настоятель доручає службу. Український Синод не має своєї власної виборчої волі.

В українській громаді відбуваються конгреси, з'їзди, збори, які вибирають номінаційну комісію, що її роля є розглянути, прослідити, хто може бути здібним, підходящим кандидатом, хто має шанси бути обраним зборами. Номінаційна комісія контактується з кандидатами, яких уважає здатними зайняти вакантний пост. Вона запитує кандидата, чи він згідний прийняти посаду, які в нього погляди й пляни, чи є, може, застереження. Нарешті номінаційна комісія, спільно погодившись, представляє свою листу кандидатів перед зборами, з'їздом чи конгресом. Збори вільні, можуть вибрати або й не вибрати кандидатів з листи номінаційної комісії. Праця номінаційної комісії довершена. Може Український Синод є номінаційною комісією? **Як виборчо діють інші Патріярші Синоди в католицькій Церкві?**

Наш третій документ, що його зустрівемо в статті «Багдат: згода на **канонічні** вибори Патріяршого Халдейського Синоду», говорить іншою, багатшою мовою про вибори в Халдейській Церкві. Це висловлене такими словами: «Його Святість Іван Павло II, 10 січня 1984 р. дав власну згоду на **вибір**, який **канонічно** відбувся на

Патріяршим Синоді, що мав місце в Багдаті від 29 листопада до 2 грудня 1983, під **головуванням** Його Блаженства Патріярха Халдейського Павла II Хейко, Всеч. Юсіфа Томаса, пароха Вассора в Іраку, і на **вибір**, який був проведений на тому ж Синоді, Всеч. Томаса Мерама, патріяршого вікарія, на архієпископський престіл Урмія-Салмас в Ірані. Цей же Синод між іншим **постановив** перенесення Преосв. Монс. Стефана Катшу з Престолу Вассоро до Зокхо, залишаючи йому титул Архієпископа «ад персонам».

В цім тексті нас цікавлять слова «згода», «канонічний», «вибори», «головування», «постановив». Італійський текст подає «ассенсо», що значить — згода, схвалення. Прикметник «канонічний» походить від слова «канон», а канон — це правило, релігійна книга, догмат, обряд, піднесений Церквою до рівня закону. Отже, канонічні вибори — це вибори, які пройшли згідно з законом. «Елеціоне» можна перекласти на «обрання, вибирання, відбір, добір». В італійській мові стоїть ще «презіденца», що означає головування, а радше президентство. Вкінці стрічаємо дієслово «делібераре», яке має різні значення: 1 — обговорювати, обговорити, вирішити, постановити; 2 — присуджувати, присудити; 3 — обдумати, обміркувати; 4 — радитися.

Четвертий документ таксамо говорить про єпископський вибір в одній із Східніх Церков, а саме в Сирійській Церкві. Він знаходиться в статті під заголовком: «Ливан: Єпископське Свячення Преосв. Монс. Антонія Бейруні». Про спосіб вибору автор статті пише: «Сирійський Синод, зібраний в Шарфе, від 12 до 15 липня, 1983 **вибрав** його (Антонія Бейруні) титулярним Єпископом Мардін Сирійців, з **дорушенням** Патріяршого Вікарія, а 25 серпня 1983 Святіший Отець дав свою згоду **на цей вибір**».

Для нас тут найважливіші слова «вибрав», «дорушення» і «згода». «Елеггере» і «ассенсо» ми вже бачили. Італійський оригінал подає «інкаріко», що може значити — дорушення, пост, функція, посада.

При уважнім читанні легко нам спостерегти, що третій і четвертий документи говорять про інший спосіб надавання церковної гідності, ніж перші два, які відносяться до Української Церкви. Ми знаходимо в них прикметник «патріярший», що не появляється у відношенні до Української Церкви.

В останніх двох документах говориться про регулярне призначення, зроблене тими, які мають право голосу для цього. Вони призначають особу, яка легально підходяща виконувати опорожнілу церковну службу. Це призначення, зроблене у формі вибору, є підлегле ратифікації обраного і потвердженню компетентного авторитету.

Тут зазначено, що це Патріярший Халдейський Синод вибрав, а не дав вказівку чи пораду для вибору деяких осіб з боку іншого авторитету. Синод становить авторитет. Синод вибрав одного кандидата на один точно означений єпископський престіл.

Синод не вказував на трьох кандидатів, яких

можна настоятелеві вибрати на інші престоли, про які Синод, може, й не думав. Тут «Його Святість Іван Павло II» тільки «дав власну згоду» чи схвалення. В одному (Халдейському Синоді) і другому (Сирійському Синоді) випадках схвалення прийшло 40 днів по виборах. Халдейський Синод постановив, вирішив перенесення єпископа з одної єпархії до другої.

Синод діє постійно. Синод має право виносити рішення, які приносять самі по собі ефект і не є підлеглі потвердженню. Синод має право надавати і стягати титули. Синод переносить владу з архієпископського до єпископського престолу. Але Синод вирішує залишити архієпископський титул для особи владики (Стефана Катшу). Італійський текст подає, що Патріярх Павло II Хейко «президував» Синод. Це не відповідає ментальності й духові Східніх Церков; Патріярх є головою, а не президентом Синоду.

Коротко, на підставі документів і порівнянь, ми побачили, що Український Синод не має права рішення, які самі по собі приносять ефект. Таке вільне рішення є основною характеристикою Синоду в Східніх Церквах. Ми бачили, що інші Синоди мають виборчу автономію, переставляють єпископів з одного місця на друге, дають гідності-титули.

В 1975 році відбувся Маронітський Синод, який вибрав Антонія Корейша Маронітським Патріярхом Антіохії і всього Сходу. В часі нарад дуже трудно було більшості єпископам погодитися на одного кандидата. Існували дві групи, які ніяк не хотіли собі попустити. П'ятнадцятого дня виборів мав вийти патріярх, інакше справа переходила до Римського Апостольського Престолу.

І.Оукань, єзуїт, в журналі Греко-Мелхітського Католицького Патріярхату — «ЛЕ ЛІЕН» (2) 1975, пояснює, чому маронітські єпископи погодилися на останній сесії п'ятнадцятого дня виборів: «Якщо вони вийшли з цієї прірви, цебо правильник передбачує, що з кінцем п'ятнадцятого дня, якщо вибір не вдався, він автоматично припадає Апостольському Престолу. В 1955 папа попередив маронітських єпископів; ще перед тим, що почалась виборча процедура, він назначив патріярха Меуші. Знов повертатися до такого самого способу діяння, і цього разу з тієї причини, що не можна прийти до порозуміння — це було б пізніше одобрення рішення, яке в той час викликало багато застережень; тим більше, що була небезпека, що міг створитися новий звичай, який би приніс шкоду одному з прав, які найбільше спричинилися до збереження самої особистості маронітської Церкви і Східніх Церков. Евентуальність, що треба буде вдаватися до Риму, було це, що в практиці зберегло гідність і волю синоду. Так був вибраний Антоній Корейш».

І.Оукань називає вибори — «одним з прав, які найбільше спричинилися до збереження особистості Східніх Церков»; коли Синод приступає до виборів, він тим виявляє і «зберігає» власну «гідність» і власну «волю»!

А в Українській Церкві, ми бачили, що це так не відбувається.